

מנהיגי חינוך יקרים,

בפרשתנו מופיע חטא מי מריבה. רש"י מלמד אותנו בפרק כ' פסוק י"ב: "גילה הכתוב שאילולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ" אלא שלא מפורש מהו חטאם של משה ואהרן, כותב הרמב"ן "החטא במשה ואהרן במי מריבה אינו מתפרסם בכתוב". המפרשים נתנו פירושים שונים ובוודאי חטאם היה חטא לפי מדרגתם.

הפרשנים עוסקים בשאלה למה נצטווה משה לקחת את המטה, הלא נצטוו "ודברתם אל הסלע" יש להתבונן בהבדל בין הוצאת המים הראשונה ברפידיים בה נאמר "והכית בצור" לציווי "ודברתם אל הסלע" בפרשתנו. הנצי"ב בהעמק דבר מבאר כי האירוע מתרחש לאחר מות מרים בשנת הארבעים ערב כניסתם לארץ. בשלב זה ההנהגה הנסית כמעט פסקה כליל ועל העם להתרגל לנוהל המחודש המתאים לארץ ישראל. היה מקום להבין כאילו נפסק הנס אולם אין זה כך מאחר ומי הבאר הפכו להיות תופעה טבעית כפי שאומרים כי בארה של מרים נמצאת אי שם בלב הכנרת, מאחר ובארה של מרים היה מקור המים של עם ישראל, מקור זה נעצר עקב מעשיהם, כפי שאנו מכירים בא"י בה יש עצירת גשמים כתגובה לחטאי עם ישראל.

הציווי "ודברתם אל הסלע" מתפרש בילקוט שמעוני כציווי לומר אל מול הסלע דבר הלכה- כמו שיש לעשות בעת עצירת גשמים התכנסות תענית ותפילה. לו עשו כך היו לומדים שבא"י אפשר לפעול בתפילת רבים גם ללא נסים ובלי להתבסס על כוחו של משה. מתוך כעסו של משה על העם שקלקלו מעשיהם "בא לכלל טעות"- שלא יכל לומר הלכה ברורה ומתוכה להתפלל ולבקש שיקבלו מים. על פי זה יש לבאר את לקיחת המטה כאופציה חילופית - רק אם לא תועיל התפילה, כמפלט אחרון כדי שבכל זאת יצאו מים מועטים בדרך נס לצורך קיומם לשם כך היה צריך לקחת את המטה. הדבר תלוי בבחירתם בהכנעת ליבם וכוח תפילתם. משה שלא הצליח להביאם לדרגת התפילה על המים, בחר באפשרות ההכאה במטה והנס. כיון שמשה ואהרן לא לימדו את דרך התפילה המתאימה לארץ נענשו מידה כנגד מידה שלא יכניסו את העם לארץ. לאור זאת מובן ההבדל בין ההכאה ברפידיים שהיתה במטה ובדרך נס, להוצאת המים במי מריבה שהיתה ראויה להיות מכוח דיבורם ותפילתם. הילקוט שמעוני מבאר את ההבדל עפ"י משל שיש הבדל בין חינוך נער קטן למצב של נער בוגר. בתחילת החינוך יש לנקוט בדרך ש"לא לשמה" צריך את הסוכריה אך לגדול מספיקה הסברה והבנה. עם ישראל עבר דרך ארוכה לאורך ארבעים שנות נדודים במדבר, מסלול שעיצב וגיבש את דמותו כעם הנבחר אשר עומד להיכנס לארץ "אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית שנה עד אחרית שנה". ברפידיים בראשית דרכו של עם ישראל, משה מכה במטה את הסלע אך כעת היה מן הראוי לפעול בדיבורים של תורה אמונה ותפילה כדי לעורר זכות לשפע של ברכה.

משה לא זכה להכניסם לארץ וללמד את כוח התפילה אבל התורה לימדה אותנו בזה איך נוכל לפעול בעת צרה מתוך תפילה לפעול ולבטל מעלינו כל גזירות ולזכות לרוב טובה.

שבת שלום ומבורך

שושנה נגר